

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen, opmerkingen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van het Mariapark bij de abdij van Averbode in Scherpenheuvel-Zichem

Provincie: Vlaams-Brabant

Gemeente: Scherpenheuvel-Zichem, 5de afdeling, sectie A

Objectnummer: 4.01/24134/134.1

-

Dossiernummer: 4.001/24134/102.1

Omschrijving:

Mariapark bij de abdij van Averbode, Abdijstraat zonder nummer

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

De Vlaamse minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed,

Matthias DIEPENDAELE

1. Adviezen en opmerkingen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige bescherming

1.1. Adviezen uitgebracht door de departementen en agentschappen van de beleidsdomeinen Omgeving, MOW en LV

1.1.1. Beleidsdomein Omgeving

Het advies werd gevraagd op 3 februari 2021.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek liet op 4 februari 2021 weten geen opmerkingen of aanvullingen te hebben bij bovengenoemd dossier. Aangezien er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

De Vlaamse Milieumaatschappij, afdeling Operationeel Waterbeheer liet op 15 februari 2021 weten dat zij geen opmerkingen of aanvullingen hebben bij bovengenoemd dossier aangezien de locatie gelegen is buiten overstromingsgevoelig gebied en geen impact heeft op een onbevaarbare waterloop van eerste categorie. Omdat er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

De Vlaamse Milieumaatschappij, afdeling Ecologisch Toezicht liet op 16 februari 2021 weten dat zij geen opmerkingen of aanvullingen te hebben bij bovengenoemd dossier aangezien de lozing van afvalwater geen deel uitmaakt van deze adviesvraag. Omdat er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: De adviezen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.2. Beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken

Het advies werd gevraagd op 3 februari 2021.

Het agentschap Wegen & Verkeer bracht op 15 februari 2021 een voorwaardelijk gunstig advies uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Het agentschap stelt dat een potentieel toekomstige herinrichting van de Herseltsebaan (N212) gehypothekeerd zou kunnen worden. Het agentschap adviseert daarom een niet beschermd zone te voorzien langs de kant van de gewestweg, in overeenstemming met de ligging van de rooilijn, gekend volgens plan KN1215. Een goedkeuringsdatum noch een kopij van het rooilijnplan worden overgemaakt.

Behandeling van het advies:

Het bestaan van een rooilijnplan was op voorhand niet bekend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Na bevraging blijkt het om een ontwerp-rooilijnplan te gaan dat niet is goedgekeurd. De gegevens erover zullen worden aangevuld onder de motivering van de afbakening van de bescherming en onder de juridische toestand. Een aanpassing van de perimeter is niet nodig.

Het inhoudelijk dossier geeft onder 2.4. motivering van de afbakening van de bescherming (p. 26) reeds aan dat de wegaanhorigheden (fietspad, verkeerssignalisatie, wegberm) niet behoren tot de afbakening. Enkel een actueel en nauwkeurig landmeetkundig meetplan kan de ontwerprooilijn ten opzichte van het grootschalig referentiebestand (GRB) verduidelijken. Op basis van terreininschatting moet de bedoelde rooilijn ongeveer samenvallen met het midden van de bestaande bermgracht en in elk geval een eind verwijderd van de recent geplaatste houten afsluiting rond het Mariapark. Dit betekent dat er geen opgaande begroeiing noch bouwkundige constructies of elementen gevat zijn door de ontwerprooilijn. Eveneens stelt het agentschap Onroerend Erfgoed, na consultatie van het agentschap Wegen & Verkeer en van de gemeente Scherpenheuvel-Zichem, vast dat er nog geen concrete plannen voor een toekomstige herinrichting van de Herseltsebaan zijn opgemaakt. Ook is het nog lang niet duidelijk of er in voorkomend geval effectief grondinnames zouden moeten worden uitgevoerd. De huidige Herseltsebaan beschikt momenteel reeds over afgescheiden fietspaden aan beide zijden. Langs de wegzijde is het natuurlijk reliëf van het parkperceel ook merkbaar hoger gelegen dan de weg. De gemeente geeft aan dat er geen wensen zijn om de weginrichting ter hoogte van het Mariapark in de breedte aan te passen.

Conclusie: Het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier. Het inhoudelijk dossier werd als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier

onder 2.4. Motivering van de afbakening van de bescherming

aanvulling §2: Herseltsebaan (N212); Het midden van de bestaande bermgracht valt nagenoeg samen met de rooilijn van de gewestweg.

onder 2.5.2. Omgeving

aanvulling: Voor de gewestweg Herseltsebaan (N212) is een ontwerp van rooilijn opgemaakt, bij het agentschap Wegen & Verkeer, gekend volgens plan KN1215. Het betreft geen geofficialiseerd plan. De rooilijn is bepaald op 9m uit de as van de weg. Het midden van de bestaande bermgracht valt nagenoeg samen met deze grenslijn. Bij een toekomstige herinrichting is er een potentiële maar zeer beperkte grondinname mogelijk. Voorlopig zijn er voor de Herseltsebaan, die reeds is uitgerust met vrijliggende fietspaden, geen concrete herinrichtingsplannen.

De Werkvennootschap liet op 4 februari 2021 weten niet bevoegd te zijn om over de bescherming van het onroerend goed te adviseren omdat zij niet actief is in dit gebied. Aangezien er geen advies werd uitgebracht is het advies gunstig in uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

Het departement noch de overige agentschappen brachten een advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.1.3. Beleidsdomein Landbouw en Visserij

Het advies werd gevraagd op 3 februari 2021.

Het departement noch de agentschappen brachten advies uit over de bescherming van het onroerend goed. In uitvoering van artikel 6.1.3 van het Onroerenderfgoeddecreet zijn de adviezen gunstig.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.2. Advies uitgebracht door de betrokken gemeente Scherpenheuvel-Zichem

Het advies werd gevraagd op 3 februari 2021.

Gemeente Scherpenheuvel-Zichem

Het college van Burgemeester en Schepenen bracht op 22 februari 2021 een gunstig advies zonder opmerkingen of aanvullingen uit over deze bescherming. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

Conclusie: Het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.3. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 3 februari 2021.

De VCOE bracht op 11 maart 2021 een voorwaardelijk gunstig advies uit over de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het beschermingsdossier.

De VCOE stelt dat het inhoudelijk dossier zeer goed onderbouwd is. De commissie vindt het positief dat het dossier en de criterianota het onderscheid tussen Mariagrotten en aanverwante devotieparken erkent en aangeeft. De VCOE vraagt de selectie van de top van 'uitzonderlijke ensembles' nader te motiveren. Daarbij dient verduidelijkt te worden of naast de top vier nog andere, niet-beschermde Maria- en devotieparken onderzocht zullen worden met oog op eventuele bescherming. De VCOE merkt op dat een systematische inventarisatie, evaluatie en vergelijkende waardenstelling van het thema Mariagrotten zich opdringt. De commissie vraagt zich af of de mogelijke link van het Mariapark met de Kroningskapel in het aangrenzende bos werd onderzocht.

De VCOE ondersteunt de (aanvullende) bescherming van het Mariapark. De commissie vraagt een correctie van de foutieve nummering in de onderschriften van foto's 6, 30 en 32.

De VCOE vraagt om bij de historische en volkskundige waarde te verwijzen naar het aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart. Gelet op de devotionele context en het belang van het Mariapark als bedevaartsoord vraagt de commissie ook om te onderzoeken of ook geen sociale erfgoedwaarde kan worden toegekend.

De VCOE stelt dat de geformuleerde beheersdoelstellingen uitgaan van een gedetailleerde beheervisie op maat van het monument en vindt het positief dat er gestreefd wordt naar een geïntegreerd beheersplan waarin de natuur- en erfgoedwaarden maximaal op elkaar kunnen worden afgestemd. De commissie onderschrijft het behoud van het uitzonderlijk ensemble van het Mariapark als devotiepark en stelt dat het van belang is om de devotionele context van het geheel te vrijwaren en de beleving als besloten omgeving te bestendigen. Het is de commissie daarom onduidelijk op welke manier dergelijk behoud verenigbaar is met een eventueel alternatieve invulling en/of herbesteding voor het geheel. De algemene suggestie die beheersdoelstelling 1 in die richting doet vindt de commissie te veel voor interpretatie vatbaar.

De commissie vraagt de mogelijkheid van een 'alternatieve invulling' te concretiseren, dan wel te schrappen.

Verder formuleert de commissie enkele kleinere aanvullingen en opmerkingen bij specifieke beheersdoelstellingen. Zo dient beheersdoelstelling 3^od naar analogie met de vermelde boomsoorten en heestermassieven te verduidelijken welke bloemsoorten passen bij de (tijds)geest van het Mariapark. Onder beheersdoelstellingen 4 en 5 moet gespecificeerd worden dat het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen steeds dient te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek. De commissie ondersteunt tevens ingrepen tegen vandalisme (beheersdoelstelling 4^od), maar acht hier voorwaarden aangewezen om de belevingswaarde te vrijwaren. Bij beheersdoelstelling 5^ob inzake de 'mogelijkheid' tot terugplaatsen van verdwenen beelden vraagt de commissie de wenselijkheid hiervan sterker te benadrukken. De commissie erkent verder dat het vervolledigen van de beelden van Onze-Lieve-Vrouw van Fatima niet aangewezen is, maar heeft bedenkingen bij het in het inhoudelijk dossier vooropgestelde nulbeheer voor deze beeldengroep. De commissie stelt dat hun behoud aangewezen is. Tot slot vraagt de commissie om beheersdoelstelling 6° aan te vullen met het mogelijke herstel van de oorspronkelijke omvang van het platform voor de Lourdesgrot.

Behandeling van het advies:

Een nadere motivatie voor de selectie van Mariaparken is niet eenvoudig. De selectie van de top van 'uitzonderlijke ensembles' werd reeds in 2014 gemaakt op basis van een waarderingsonderzoek naar Mariagrotten. De religieuze thematuinen die een geheel vormen en veel meer omvatten dan alleen een Mariagrot kwamen daar als een bijzondere categorie naar voor. Onder 2.1. referentiekader geeft het inhoudelijk dossier dit aan. Ook voetnoot 51 verduidelijkt dat de begrippen Mariapark, devotiepark of bedevaartpark nog niet als thesaurusterm zijn toegekend. Dit bemoeilijkt de eerdere selectie aanzienlijk. Bovendien is bij het beschermingsonderzoek voor het Sint-Arnolduspark in Tiegem gebleken dat er nog devotieparken in de erfgoedinventaris ontbreken, zoals dat bij de Mariagrot op de Rodeberg in Westouter, dat bij de Mariagrot van Rotse in Olsene en dat bij de kapel Sint-Antonius-van-Padua in Strijpen. Vanuit het huidige kerntakenpakket maakt het agentschap geen nieuwe aanvullingen meer van bouwkundige gehelen. Een nieuwe, sluitende selectie ligt daarom niet voor de hand.

Feit is dat het Mariapark bij de abdij van Averbode zich onderscheidt als een sterk voorbeeld omwille van de uitzonderlijke religieuze context bij een abdij en omwille van het unieke aspect dat er, als nergens elders in Vlaanderen, een Olijfhof wordt in voorgesteld. De Mariaparken in [Humbeek](#) en [Vosselaar](#) hebben een minder uitgesproken erfgoedcontext. Bij het Mariapark in [Neeroeteren](#) is de context enigszins verstoord door een weg die het ensemble doorsnijdt. De Mariagrot in de tuin van het Maria Middelaars-Ziekenhuis in Gent, nog niet aanvullend beschreven in de erfgoedinventaris, is uitzonderlijk omwille van het unieke materiaalgebruik. De bevoering van de grot is namelijk bedekt met beenderen van dieren, in een patroon van identieke botten. Deze grot gaat echter terug op een ouder tuinornament, zonder religieuze connotatie, en vormt bijgevolg een onderwerp dat minder past binnen het thematisch beschermingspakket. Bovendien is de historische context van deze site tot op vandaag nog niet geheel uitgeklaard. Een beschermingsinitiatief voor de Mariagrot in de tuin van het Maria Middelaars-Ziekenhuis in Gent is nog niet opgevat. Momenteel is er geen beleidsprioriteit om nog andere, niet-beschermde Mariagrotten en devotieparken te onderzoeken in functie van eventuele bescherming. Het agentschap Onroerend Erfgoed treedt bij dat een systematische inventarisatie, evaluatie en vergelijkende waardenstelling van het thema Mariagrotten zich nog steeds opdringt.

Een rechtstreekse link tussen het Mariapark en de Kroningskapel in het aangrenzende bos ten zuiden van de abdij werd tijdens het beschermingsonderzoek niet aangetoond. De Kroningskapel, opgericht in 1912 als herinnering aan de grote feestelijkheden rond de Onze-

Lieve-Vrouw van het Heilig Hart van 1910, is beduidend ouder dan het Mariapark. Aan de basis ligt wel hetzelfde aartsbroederschap. De kapelsite is ruimtelijk afgezonderd van het Mariapark in het Smisbos, dat een duidelijk, op zichzelf staand geheel is. Er is met andere woorden geen directe chronologische en geografische link. Uiteraard heeft ook de recent gerestaureerde Kroningskapel een hoge erfgoedwaarde, maar herdenkingskapellen zijn niet het onderwerp van dit thematisch beschermingsinitiatief.

De Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart kan inderdaad worden toegevoegd en dan vooral bij de volkskundige waarde. De Mariaverering gaat immers terug op de stichting en huisvesting in de abdij van een 'Mariaal Genootschap' uit 1877. De gebedsgemeenschap is sinds 1885 als dusdanig gekend en droeg bij aan de verspreiding van de Mariadevotie en deed de abdij uitgroeien tot een bedevaartsoord.

Naar analogie met het beschermingsdossier voor het Sint-Arnolduspark in Tiegem is aan het dossier voor het Mariapark bij de abdij van Averbode geen sociale erfgoedwaarde toegekend. De sociale waarde wordt bij beschermingsdossiers aangehaald wanneer het onroerend goed in de hedendaagse gemeenschap nog een actief, overgeleverd sociaal gebruik heeft of gemeenschapsvormend is blijven werken. Uiteraard is dat sociale gebruik uit het recente verleden in Averbode nog bekend en kon de recente inhuldiging van de renovatiewerken in 2019 op ruime belangstelling rekenen. Maar in het actuele gebruik van het Mariapark als bedevaartsoord is als dusdanig geen continuïteit meer aantoonbaar. Gezien de sociale dynamiek van de bedevaart naar het Mariapark grotendeels verdwenen is, wordt deze erfgoedwaarde hier niet toegekend.

De eerste algemene beheersdoelstelling voor het Mariapark gaat uit van het behoud ervan als religieuze thematuin op korte en lange termijn. Als aanvulling is meegegeven dat een alternatieve invulling kan worden overwogen zolang die in de context van een devotiepark past. Ter verduidelijking zal extra worden aangevuld dat ook de beleving van deze plek als stille en besloten omgeving moet worden bestendigd. Op die manier wordt deze algemene doelstelling voldoende geconcretiseerd en op maat gebracht.

Onder de beheersdoelstelling 3^od wordt een aanvulling gegeven met betrekking tot standplaatsgeschiedte bloemsoorten passend bij de (tijds)geest van het Mariapark. De suggestielijst uit het inhoudelijk dossier wordt aangepast op basis van de standplaatsgeschiktheid. Onder beheersdoelstellingen 4 en 5 wordt gespecificeerd dat het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen steeds dient te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek. Onder de beheersdoelstelling 4^od worden bijkomende voorwaarden opgenomen rond ingrepen om vandalisme tegen te gaan. Hierbij wordt uitgegaan van een concept en een materiaalgebruik dat de belevingswaarde van de constructies vrijwaart.

Onder de beheersdoelstelling 5^ob wordt de wenselijkheid rond het terugplaatsen van verdwenen beelden sterker benadrukt. De in het inhoudelijk dossier geformuleerde beheersdoelstellingen met betrekking tot de Fatima-groep worden verfijnd. Het uitdrukkelijke behoud van deze beeldengroep wordt niet nagestreefd.

Het mogelijke herstel van de oorspronkelijke omvang van het platform voor de Lourdesgrot wordt een kleine aanvulling bij de beheersdoelstellingen. Het herstel van de oorspronkelijke loopniveaus van platformen wordt toegevoegd onder de beheersdoelstelling 4. Een toevoeging aan de beheersdoelstelling 6 is het herkenbaar blijven van de oorspronkelijke cementrustieke randen van het platform.

Conclusie: het advies heeft invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier

onder 2.2.2. Architecturale waarde

aanvulling §2: Het Mariapark is ook het enige devotiepark in Vlaanderen waarin de Olijfhof, verwijzend naar een belangrijke scène kort voor de dood van Christus, wordt voorgesteld.

onder 2.2.4. Volkskundige waarde

aanvulling §1: De Mariaverering gaat terug op de stichting en huisvesting in de abdij van een 'Mariaal Genootschap' uit 1877, later beter gekend als het Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart. Deze gebedsgemeenschap droeg bij aan de verspreiding van de Mariadevotie. Ze deed de abdij van Averbode tot bedevaartsoord uitgroeien. De aartsbroederschap van Averbode gaf geregeld nieuwe impulsen aan de Mariaverering op de site wat uiteindelijk leidde tot de bouw van het Mariapark en de verspreiding van de Mariadevotie.

onder 3.1.2.2. Rond de bidstaties: verdichting van de heestermassieven, bloemperken

wijziging: standplaatsgeschikte soorten (...), zoals maarts viooltje, kleine maagdenpalm, lelietje-van-dalen, madeliefje, wilde akelei, lievevrouwbedstro, vrouwenmantel en ridderspoor.

onder 3.1.3. Cementrustieke constructies, bidstaties, beeldengroepen, opschriften

aanvulling §1 en 2: Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek.

wijziging §2: Omwille van de geringe artistieke kwaliteit van de in serie gemaakte Fatimagroep is het vervolledigen van deze beeldengroep niet aangewezen. Consolidatie van de huidige beeldengroep is wel een optie.

aanvulling en wijziging §4: Ingrepen die vandalisme tegengaan, worden aangemoedigd, bijvoorbeeld door veelgeplaaide ruimtes met hekkens af te sluiten, maar toch zichtbaar te houden. Het concept en het materiaalgebruik hiervoor mag de belevingswaarde van de constructies niet aantasten. Op andere plaatsen kan de aanplant van doornige of dichte struiken ongewenste betreding ontmoedigen. Begeleidende beplanting van de kruid- en struiklaag met aangepaste soorten kan versnelde erosie vermijden.

aanvulling §5: Grondwerken worden gericht op het herstel van het oorspronkelijke looppniveau van de paden, de platformen en de staties en op het vrijmaken van taferelen voor zover die door erosie of grondverzet door aarde bedekt zijn geraakt. In enkele gevallen gaat het om het herstel van recent uitgevoerde, niet-documenteerde ingrepen, die in een volgende herwaarderingscampagne kunnen worden gecorrigeerd.

ministerieel besluit

bij omschrijving Architecturale waarde

aanvulling §2: Het Mariapark is ook het enige devotiepark in Vlaanderen waarin de Olijfhof, verwijzend naar een belangrijke scène kort voor de dood van Christus, wordt voorgesteld.

bij omschrijving Volkskundige waarde

aanvulling §1: De Mariaverering gaat terug op de stichting en huisvesting in de abdij van een 'Mariaal Genootschap' uit 1877, later beter gekend als het Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart. Deze gebedsgemeenschap droeg bij aan de verspreiding van de Mariadevotie. Ze deed de abdij van Averbode tot bedevaartsoord uitgroeien. De aartsbroederschap van Averbode gaf geregeld nieuwe impulsen aan de Mariaverering op de site wat uiteindelijk leidde tot de bouw van het Mariapark en de verspreiding van de Mariadevotie.

Artikel 3 beheersdoelstellingen

toevoeging 1°: Een alternatieve invulling kan worden overwogen zolang die in de context van een devotiepark past en de beleving van een stille en besloten omgeving bestendigt, bijvoorbeeld een didactisch opgevatte stilteplaats of herdenkingsplaats, uitsluitend gericht op passieve recreatie;

toevoeging 3° b): naast en achter de bidstaties (...), bij voorkeur met standplaatsgeschikte soorten die passen bij de tijdsgeest van het Mariapark of bloemen die met de Mariaverering worden geassocieerd, zoals maarts viooltje, kleine maagdenpalm, lelietje-van-dalen, madeliefje, wilde akelei, lievevrouwbedstro, vrouwenmantel en ridderspoor;

toevoeging 4° a): Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek;

toevoeging 4° d): Het concept en het materiaalgebruik hiervoor mag de belevingswaarde van de constructies niet aantasten;

toevoeging 4° e) grondwerken worden gericht op het herstel van het oorspronkelijke loopniveau van de paden, de platformen en de staties (...);

wijziging en toevoeging 5° a) en b): het behouden, goed beheren en waar nodig conserveren of herstellen van de beelden die deel uitmaken van de bidstaties of van de beeldengroepen:

a) bij het herstel van de ontbrekende delen van de beelden, zoals handen of voeten, heeft herstel naar oorspronkelijk model de voorkeur op voorwaarde dat het kan worden onderbouwd, bijvoorbeeld aan de hand van historische foto's, ontwerpen, prentkaarten, archiefonderzoek. Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek;

b) om de onvolledig geworden beeldengroepen te vervolledigen is de terugplaatsing van verdwenen beelden wenselijk, voor zover het beeld of een replica ervan nog bestaat. Omwille van de geringe artistieke kwaliteit van de in serie gemaakte Fatima-groep is het vervolledigen van de beeldengroep niet aangewezen. Consolidatie van de huidige beeldengroep is wel een optie. In de Olijfhof is de terugplaatsing van de oorspronkelijke beelden een mogelijkheid maar geen noodzaak, omdat hun vervanging in 1960 door het gekroonde Mariabeeld de veranderde visie op het Mariapark en in het bijzonder dit onderdeel weerspiegelt. Als er toch voor wordt gekozen om deze beelden terug te plaatsen, is een reconstructie naar origineel model en een plaatsing op de oorspronkelijke locatie op basis van bijvoorbeeld historische foto's noodzakelijk;

toevoeging 6°: de Lourdesgrot en omgeving worden geschikt gehouden voor openluchtmissen of andere religieuze rituelen. De opstelling van de grot met daarin een altaar, een nis voor het Mariabeeld, een openluchtpreekstoel, een knielplaats voor het beeld van Bernadette Soubirous in combinatie met cementrustieke zitbankjes op het platform vóór de Lourdesgrot en de cementrustieke randen van het platform moeten herkenbaar blijven.

In de fotoregistratie, bijlage 2 bij het ministerieel besluit, werd de foutieve nummering in de onderschriften van foto's 6, 30 en 32 gecorrigeerd. Ook bij de foto's 18, 23, 24 en 29 werden kleine correcties doorgevoerd.

1.4. Opmerkingen van de zakelijkrechthouder(s)

De opmerkingen werden gevraagd op 3 februari 2021.

De zakelijkrechthouder gaf geen opmerkingen over de bescherming van het onroerend goed.

Conclusie: de opmerkingen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit.

1.5. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen en de opmerking(en) van de zakelijkrechthouder(s) hebben invloed op het inhoudelijk dossier en/of het ministerieel besluit. Het inhoudelijk dossier en het ministerieel besluit werden als volgt aangepast:

inhoudelijk dossier

onder 2.2.2. Architecturale waarde

aanvulling §2: Het Mariapark is ook het enige devotiepark in Vlaanderen waarin de Olijfhof, verwijzend naar een belangrijke scène kort voor de dood van Christus, wordt voorgesteld.

onder 2.2.4. Volkskundige waarde

aanvulling §1: De Mariaverering gaat terug op de stichting en huisvesting in de abdij van een 'Mariaal Genootschap' uit 1877, later beter gekend als het Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart. Deze gebedsgemeenschap droeg bij aan de verspreiding van de Mariadevotie. Ze deed de abdij van Averbode tot bedevaartsoord uitgroeien. De aartsbroederschap van Averbode gaf geregeld nieuwe impulsen aan de Mariaverering op de site wat uiteindelijk leidde tot de bouw van het Mariapark en de verspreiding van de Mariadevotie.

onder 2.4. Motivering van de afbakening van de bescherming

aanvulling §2: Herseltsebaan (N212); Het midden van de bestaande bermgracht valt nagenoeg samen met de rooilijn van de gewestweg.

onder 2.5.2. Omgeving

aanvulling: Voor de gewestweg Herseltsebaan (N212) is een ontwerp van rooilijn opgemaakt, bij het agentschap Wegen & Verkeer, gekend volgens plan KN1215. Het betreft geen geofficialiseerd plan. De rooilijn is bepaald op 9m uit de as van de weg. Het midden van de bestaande bermgracht valt nagenoeg samen met deze grenslijn. Bij een toekomstige herinrichting is er een potentiële maar zeer beperkte grondinname mogelijk. Voorlopig zijn er voor de Herseltsebaan, die reeds is uitgerust met vrijliggende fietspaden, geen concrete herinrichtingsplannen.

onder 3.1.2.2. Rond de bidstaties: verdichting van de heestermassieven, bloemperken

wijziging: standplaatsgeschikte soorten (...), zoals maarts viooltje, kleine maagdenpalm, lelietje-van-dalen, madeliefje, wilde akelei, lievevrouwbedstro, vrouwenmantel en ridderspoor.

onder 3.1.3. Cementrustieke constructies, bidstaties, beeldengroepen, opschriften

aanvulling §1 en 2: Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek.

wijziging §2: Omwille van de geringe artistieke kwaliteit van de in serie gemaakte Fatima-groep is het vervolledigen van deze beeldengroep niet aangewezen. Consolidatie van de huidige beeldengroep is wel een optie.

aanvulling en wijziging §4: Ingrepen die vandalisme tegengaan, worden aangemoedigd, bijvoorbeeld door veelgeplaagde ruimtes met hekkens af te sluiten, maar toch zichtbaar te houden. Het concept en het materiaalgebruik hiervoor mag de belevingswaarde van de constructies niet aantasten. Op andere plaatsen kan de aanplant van doornige of dichte struiken ongewenste betreding ontmoedigen. Begeleidende beplanting van de kruid- en struiklaag met aangepaste soorten kan versnelde erosie vermijden.

aanvulling §5: Grondwerken worden gericht op het herstel van het oorspronkelijke looppniveau van de paden, de platformen en de staties en op het vrijmaken van taferelen voor zover die door erosie of grondverzet door aarde bedekt zijn geraakt. In enkele gevallen gaat het om het herstel van recent uitgevoerde, niet-documenteerde ingrepen, die in een volgende herwaarderingscampagne kunnen worden gecorrigeerd.

ministerieel besluit

bij omschrijving Architecturale waarde

aanvulling §2: Het Mariapark is ook het enige devotiepark in Vlaanderen waarin de Olijfhof, verwijzend naar een belangrijke scène kort voor de dood van Christus, wordt voorgesteld.

bij omschrijving Volkskundige waarde

aanvulling §1: De Mariaverering gaat terug op de stichting en huisvesting in de abdij van een 'Mariaal Genootschap' uit 1877, later beter gekend als het Aartsbroederschap van Onze-Lieve-Vrouw van het Heilig Hart. Deze gebedsgemeenschap droeg bij aan de verspreiding van de Mariadevotie. Ze deed de abdij van Averbode tot bedevaartsoord uitgroeien. De aartsbroederschap van Averbode gaf geregeld nieuwe impulsen aan de Mariaverering op de site wat uiteindelijk leidde tot de bouw van het Mariapark en de verspreiding van de Mariadevotie.

Artikel 3 beheersdoelstellingen

toevoeging 1°: Een alternatieve invulling kan worden overwogen zolang die in de context van een devotiepark past en de beleving van een stille en besloten omgeving bestendigt, bijvoorbeeld een didactisch opgevatte stilteplaats of herdenkingsplaats, uitsluitend gericht op passieve recreatie;

toevoeging 3° b): naast en achter de bidstaties (...), bij voorkeur met standplaatsgeschikte soorten die passen bij de tijdsgeest van het Mariapark of bloemen die met de Mariaverering worden geassocieerd, zoals maarts viooltje, kleine maagdenpalm, lelietje-van-dalen, madeliefje, wilde akelei, lievevrouwbedstro, vrouwenmantel en ridderspoor;

toevoeging 4° a): Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek;

toevoeging 4° d): Het concept en het materiaalgebruik hiervoor mag de belevingswaarde van de constructies niet aantasten;

toevoeging 4° e) grondwerken worden gericht op het herstel van het oorspronkelijke loopniveau van de paden, de platformen en de staties (...);

wijziging en toevoeging 5° a) en b): het behouden, goed beheren en waar nodig conserveren of herstellen van de beelden die deel uitmaken van de bidstaties of van de beeldengroepen:

a) bij het herstel van de ontbrekende delen van de beelden, zoals handen of voeten, heeft herstel naar oorspronkelijk model de voorkeur op voorwaarde dat het kan worden onderbouwd, bijvoorbeeld aan de hand van historische foto's, ontwerpen, prentkaarten, archiefonderzoek. Het hernemen van oorspronkelijke kleurschilderingen dient steeds te gebeuren op basis van grondig vooronderzoek;

b) om de onvolledig geworden beeldengroepen te vervolledigen is de terugplaatsing van verdwenen beelden wenselijk, voor zover het beeld of een replica ervan nog bestaat. Omwille van de geringe artistieke kwaliteit van de in serie gemaakte Fatima-groep is het vervolledigen van de beeldengroep niet aangewezen. Consolidatie van de huidige beeldengroep is wel een optie. In de Olijfhof is de terugplaatsing van de oorspronkelijke beelden een mogelijkheid maar geen noodzaak, omdat hun vervanging in 1960 door het gekroonde Mariabeeld de veranderde visie op het Mariapark en in het bijzonder dit onderdeel weerspiegelt. Als er toch voor wordt gekozen om deze beelden terug te plaatsen, is een reconstructie naar origineel model en een plaatsing op de oorspronkelijke locatie op basis van bijvoorbeeld historische foto's noodzakelijk;

toevoeging 6°: de Lourdesgrot en omgeving worden geschikt gehouden voor openluchtmissen of andere religieuze rituelen. De opstelling van de grot met daarin een altaar, een nis voor het Mariabeeld, een openluchtpreekstoel, een knielplaats voor het beeld van Bernadette Soubirous in combinatie met cementrustieke zitbankjes op het platform vóór de Lourdesgrot en de cementrustieke randen van het platform moeten herkenbaar blijven.

In de fotoregistratie, bijlage 2 bij het ministerieel besluit, werd de foutieve nummering in de onderschriften van foto's 6, 30 en 32 gecorrigeerd.

2. Adviezen en bezwaren uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming

2.1. Openbaar onderzoek en hoorrecht

De gemeente Scherpenheuvel-Zichem organiseerde het openbaar onderzoek van 25 oktober 2021 tot 23 november 2021. Het proces-verbaal en de bezwaren maken integraal deel uit van het beschermingsdossier. Tijdens het openbaar onderzoek werden geen bezwaren ingediend.

Er waren geen zakelijkrechthouder(s) die zich beriepen op het hoorrecht of vroegen gehoord te worden door het agentschap.

2.2. Conclusie

Aangezien er geen adviezen of bezwaren werden uitgebracht na de voorlopige bescherming en voorafgaand aan de definitieve bescherming, werden het inhoudelijk dossier noch het ministerieel besluit aangepast na de voorlopige bescherming.